

aliquem errorem, aut aliquam propositionem profertur ex ignorantia, & simplicitate, & non conflet, cum, qui talem propositionem protulit, esse hereticum, tunc est pramittenda lecta correctio fraterna. Bonac. rom. 1. de Denunc. disp. 6. §. 9. pag. 896. m. 5. Alphonfus in Diana, quæst. 6. §. 17. n. 10. Alphonfus de Castro, Pæna, & Tolctus, & alii apud ipsam. Quia hic non est hereticus, flante ignorantia, Nam hereticus debuit: Error hominis baptizati in intellectu voluntatis, contra aliquam errorem fidei cum obstinatione, Pernitenter autem errare in præfenti non est arctiter & mordicus tuum errorem tenere, sed est errorem tenere, postquam contrarium est sufficienter propolitum, que quando fuit contrarium teneri ab Ecclesia universali Christianitate autem ignorantia, non habetur penitencia, que est quasi ratio formalis heretici: v. n. 281. Pernitencia igitur: Est voluntas resistendi, seu non subdendi suum iudicium Ecclesie, habita notitia veritatis ab Ecclesia definita, & de fide credenda propolita. Unde quisquis ignorantia definitionis, & propositionis Ecclesie (de qua ignorantia agitur n. 371. ad 379.) tollit pernitenciam, & inde heresim formalem, excepta ignorantia affectata: hæc heresim æquivalere sciunt, ut in 392. ita Valentia, Cano, & alii eam n. 379.

Contra Dian. 266. l. 8. ref. 35. Castro, Suarez, & alios apud ipsam, qui idem tenent de ignorantia affectata, quatenus qui sic errat, peccat culpabiliter ignorans, sed non debet auctoritate Ecclesie tanquam pernitenciam, & idem nobis in fontibus dicitur, si quis ignorantiam affectat, quia putat, parvi momenti esse ea que in Ecclesia creduntur, & proponuntur, hic enim est hereticus, in quantum ignorantiam affectat ex falsa opinione contra Ecclesiam.

Hinc suspensus est, qui per se scribitur de rigore iuris non videtur denunciari, concionatoribus qui inter concionandum aliqua profertur ex incuria, vel inconsideratione. Ratio est, quia non est præsumendum, ipsi velle contravenire iudicio Ecclesie, aut ea dixisse cum plena deliberatione, & advertentia, ita ut volens errori adherere, nisi aliter coniciatur de ipsorum mente. Preterea patet non esse denunciandos eos, quos casus lapsu lingue aliquem errorem prætulisse: v. n. 605. Eadem ratione plures libri prohibiti sunt, in quibus continentes heretici, & tamen eorum auctores non sunt condemnati heretici, in quantum non coguntur esse contra propolita ab Ecclesia Catholica credenda de fide. Quia expressa fit heretici, & que referuntur v. n. 281. ad 289.

C A P U T V.

De personis, que denunciari debent.

Tenetur quis denunciare hereticum aut suspectum de hæresi, five de vehementi, five de levi, ex Decreto Alexandri VII. n. 249. relato per illa verba: *Hereticis, vel de hæresi quomodocumque, etiam levis suspectis, adversariis, & judicialiter denunciari; etiam delictum fit occultum, & non possit procurari, ex Decret. Alex. VII. 24. Septemb. 1665. Propos. 5. et n. 506.*

250 Etiam illud sciat ex secreto naturali, & sub iuramento de non revelando, n. 507.

252 Secretum ex consilio petito excusat a denunciando suspectum de hæresi n. 508. non excusat autem a denunciando hereticum formalem. Bord. in Sac. Trib. c. 31. n. 8. Unde in casu hæresis formalis solum a denunciando excusat secretum ex Sigillo Sacramenti Confessionis, Scotus in 4. dist. 21. qu. 2. §. Ad argumentum lit. M. v. n. 597. et n. 59. unde non excusat a denunciando hereticum formalem Confessarius sciens delictum ratione consilii, nisi consilium illud det, quis audiendo confessionem.

263 Tenetur denunciare, nedum illi, qui scit, qua-

tenus delictum propriis sensibus percepit, in quantum vidit, aut immediate illud audivit; verum etiam ille, qui habet notitiam delicti ex auditu mediato aliorum, qui illud ei reulcrant. Liquec ex tenore editorum, præfentium ex illo laquis Siciliæ, ubi dicitur: *Se sapere, o avere inefso dire.* Ubi quidem distinguitur sententia ab auditu; & quia audire immediatus delicti, & auctoris delicti facit scientiam, sequitur, quod ibi fit sermo de auditu mediato.

266 Huiusmodi autem iudicium equitatum, ut pariat onus denunciandi, per Bord. in Trib. fidei cap. 31. n. 21. Carenam, Coid. Sandar. & alios apud ipsam debet esse a personis fide dignis. Bonac. rom. 1. disp. 6. de denunc. pag. 898. n. 7. item Leander de Sacr. Penit. tract. 5. disp. 15. qu. 57. & apud ipsam Mayar, Sayrus, & Trullench, qui hæc habet: *Denique excusatur a denunciando hereticum ille, qui levis suspectus aliquem esse hereticum, vel a levisibus, & parum fide dignis accepit, qui se dicunt ab illis accepisse.*

Puto tamen cum Diana fuisse, si sit a personis fidelibus, ut in n. 591.

265 Catholicus non tenetur denunciare hereticum in locis illis, in quibus heretici cum Catholicis sunt permissi, id in quibus Inquisitoribus, & Episcopis, quibus nemo obligatur ad nos inutile. Bonac. rom. 1. disp. 6. de denunc. pag. 898. num. 9.

Q U E R E S I.

266 An tenetur quis denunciare, si exinde timeat notabile damnum?

Neminem teneri ad denunciandum hereticum, aut suspectum de hæresi, & cum probabili periculo mortis, infamie, aut gravis alicuius damni temporalis, matris, uxoris, fratrum aut aliorum conjunctissimorum, tenent Fagnus, Sandar. & alii apud Dian. p. 4. de denunc. ref. 7. cum Pæna, qui excusat uxorem a denunciando matrem hereticum, ob timorem ne ab eo male traheretur; & Lazarus apud Dian. cit. quendam virginem honestam cuiusdam domus famulam excusavit a denunciando famulam ejusdem domus, quem frequenter in blasphemias hereticas prorumpentem audierat, & hanc ductus ratione, quia illa poterat probabiliter timere grave damnum in fama, quatenus iam videntes ad Tribunal accedere, suspicari possent eam de aliquo delicto inquisitam.

Hanc opinionem limitat Genuensis in præxi c. 18. nisi hereticus dogmatizet in magna Republica, ubi numerum, animas seducendo, & corpora offendendo, ut si occideret pueros, & similia faceret: tunc enim succedit id, quod quilibet pro patria tenetur ponere vitam. 267 Resp. Ex probabili periculo gravis damni in vita, corpore, fama, & rebus profertur, qui conjungendum, non excusatur qui a denunciando hereticum formalem, etiam nisi dogmatizet: excusatur autem a denunciando suspectum de hæresi, puta blasphemum, fornicatorem, abutentem Sacramentis, &c. Bord. in Trib. fidei c. 31. n. 11. & in Man. consulti, sect. 25. n. 176. & sect. 18. n. 24. Bonac. rom. 1. disp. 6. de Denunc. punct. 2. n. 6. & apud ipsos Freina, Carena par. 2. tit. 3. n. 34. Diana par. 1. tit. 4. ref. 7. Ratio 1. patris est: quia heretici formalis etiam non dogmatizans contra Religionem, & bonum commune totius Reipublice Catholicæ quoniam hæresis scripit ut carcer, quilibet que pestifera est, ex cap. Us Inquisitionis, de hæresi c. 1. in 6. bonum autem publicum & commune ex iure tenetur defendi: quia in hoc, & proprio timore (sicut in Bord.) qui denunciat hereticum, regulariter nullum habere potest timorem damni: quia hereticus formalis, aut comburitur, aut perpetuo immuratur.

Dicitur a fortiori procedunt de apostata a fide, quia apostata non differt specie ab heretico, & est gravior heretico, cum sit recessus a tota fide Catholice.

Ratio

De Denunc. ad edita Inquisit. Eccl. Cap. II.

Ratio 2. patris est: quia suspicio heretici, nec est hæresis, nec ita scripit contra Religionem, ut hereticus. Tum quia potest esse contra hereticos b. illam faciunt manifestum de suspicis: unde sicut rigor penarum contra hereticos non extenditur contra suspectos; ita nec rigor denunciandi hereticum cum probabili periculo vitæ, &c. extendi debet contra suspectos: v. n. 599.

Q U E R E S II.

268 An filius tenetur denunciare patrem hereticum, & converso?

Prima opinio negat, filium teneri denunciare patrem, nisi quando dogmatizat, & filium, alioque doccat. Teneri autem patrem denunciare filium hereticum, & volent Simonchas de Catholicis Inquisitionibus cum, & volunt Genuensis c. 18. num. 9. & alii apud Dian. par. 1. tract. 4. ref. 4. & Bord. in Trib. fidei cap. 31. num. 13. quia locus Scripturæ modo adductæ 269 Resp. Teneti filium denunciare patrem hereticum, etiam nisi dogmatizat, & converso, Diana, & Bord. cit. & alii communiter apud ipsos. Sandar. ex S. Script. Deat. 13. *Si tibi voluerit perdere fratrem tuum, filium matris, aut filium tuum, vel filium fratris tuus, que est in ipso tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: amicus, & servum meum, aut alium, &c. non accipies eum: nec audias, neque parvulus est oculis tuis, ut miseretur, &c. accipies eum.* Tum ratio, que est in ipso tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: amicus, & servum meum, aut alium, &c. non accipies eum: nec audias, neque parvulus est oculis tuis, ut miseretur, &c. accipies eum. Tum ratio, que est in ipso tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: amicus, & servum meum, aut alium, &c. non accipies eum: nec audias, neque parvulus est oculis tuis, ut miseretur, &c. accipies eum. Tum ratio, que est in ipso tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: amicus, & servum meum, aut alium, &c. non accipies eum: nec audias, neque parvulus est oculis tuis, ut miseretur, &c. accipies eum.

Q U E R E S III.

270 A fortiori non excusatur, uxor, frater, & alii conjuncti. Ita Doctores cit. contra Cabreram, Valerium, & Royas excusantes uxorem, & maritum, adeoque in denunciando hereticum formalem non dantur persone privilegiate.

271 An extra heresim formalem in casibus suspitionis heretici conjunctus excusatur a denunciando conjunctus usque ad quartum gradum?

Prima sententia negat, Diana p. 8. tract. 7. ref. 10. in fine, Carena par. 2. tit. 3. n. 13. Alberginius in Man. consulti. cap. 35. n. 7. & alii apud ipsos. 1. Quia edita Inquisitorum loquuntur generaliter, ac proinde sunt generaliter intelligenda. 2. Quia eadem militat ratio de hereticis, ac suspectis de heresi. Secunda sententia affirmat excusari, Bord. in Trib. fidei cap. 31. n. 11. & 14. & in Man. consulti. sect. 18. n. 46. Homob. & Lazarus apud Dianam par. 1. tract. 4. ref. 6. cum aliis, 1. quia rationes, que probant excusationem a denunciando extantem in casibus suspitionis heretici, si exinde probabiliter timeat notabile damnum sibi, aut suis conjunctis usque ad quartum gradum, militat etiam in casu denunciationis conjuncti usque ad quartum gradum, v. n. 267. eo maxime, quod ex denunciatione conjuncti sequitur notabile damnum in fama, & bonis ipsi conjuncto, & inde ipsi denunciant: v. n. 3. Hinc non eadem militat ratio in casu hæresis formalis, & in casu suspitionis heretici. Nec obstat, quod edita generaliter loquuntur sine generaliter intelligenda: quia id est verum, quando aliqua specialis ratio contrarium non suadet, ex l. *Esares absentis*, ff. de heredit. instit. neque generaliter dictum tenetur ad extraordinaria, l. *Sejo animo*, §. *Medicus*, ff. de ann. legat. ubi fere Bord. v. n. 599. & hic n. 275. Probabiliter enim mihi est veritas tententia, ut potest favorabilior fidei, & bono publico.

Q U E R E S IV.

272 An hereticus, aut suspectus de hæresi tenetur denunciare seipsum?

Responsum non teneri, nisi quando interrogatur ut reus a iudice, Diana par. 1. tract. 4. ref. 8. Bord. cit. num. 15. & Com. quia nemo tenetur se prodere, ex cap. *Aligando de penit. dist. 1.* & nullus tenetur suam turpitudinem detegere, l. *Alia*, ff. de jururj.

Q U E R E S V.

274 An hereticus, aut suspectus de heresi tenetur denunciare complicem?

Complexum non teneri denunciare complicem, in quacunque materia fuerit complex, tenent Fors. in addit. ad 406. Regul. cert. denunciatio, n. 10. Bonac. rom. 1. disp. 6. de denunc. pag. 898. num. 8. Suarez, & Megala apud Dianam cit. ref. 9. Bord. cit. num. 15. Hurtado, & alii apud Leandrum de penit. tract. 5. disp. 15. quæst. 43. quia denunciare complicem est violenter denunciare seipsum, & non enim potest quæ manifestare complicem delicti, quin manifestet seipsum: adeoque cum nepot tenetur denunciare seipsum; non potest teneri denunciare complicem.

275 Resp. In casu hæresis formalis tenetur quis denunciare complicem delicti, & in casu suspitionis heretici. Bord. cit. num. 19. cum aliis sequitur ex dictis num. 31. Ratio 1. Partis est, quia a denunciando hereticum nullus excipitur, nisi Confessarius, qui aliter non tenetur denunciare seipsum, & non enim potest quæ manifestare complicem delicti, quin manifestet seipsum: adeoque cum nepot tenetur denunciare seipsum; non potest teneri denunciare complicem.

276 Nec obstat, quod lex exonerat periculo gravis damni in fama & bonis: 1. Quia etiam eo periculo dato, tenetur quis denunciare hereticum, etiam cum periculo gravis damni, ob dicta num. 267. 2. Quia talis denunciatio potius editi in denunciantis utilitatem, quam in damnum 3. Quia non denunciando substat majori periculo, nempe ut præveniant ab alio, & tunc, ut puniatur de rigore iustitie. 4. Quia relictus sui tenetur potius sponte comparere, ut recipiat gratiam quam denunciari.

Ratio 2. patris est eadem, que n. 367. v. n. 577.

Q U E R E S VI.

178 An tenetur quis denunciare hereticum iam emanatum?

Negant Sotus, Genuensis, & alii apud Dianam, & Bonac. citandos. Joseph de August. in 4. præc. Dec. num. 13. negat, si tamen per secretam admonitionem emanatum, sit occultum; affirmat vero, si sit publicum: quia in hoc casu finis denunciationis est puniri ius ab publicum exemplar, ita etiam Del Bene, ex multis apud Bord. in Man. consulti. sect. 18. num. 50. quorum ratio est, cessat injuria facta Reipublicæ, & inde finis editi, qui est puniri ad satisfaciendum injuriam factam Reipublicæ. Nec finis denunciationis est correctio publica in delictis occultis, bene vero in publicis.

Resp. Teneri cum denunciare ex vi editi Inquisitorum, Diana par. 2. tit. 4. ref. 3. Bonac. rom. 1. disp. 6. de denunc. pag. 898. num. 5. contra Sotum, Genuensem, & alios apud illos. 1. Quia finis editi non est sola commendatio fratris, sed puniri in publicum exemplum, sicut dicta a Com. 605. 2. Quia hereticus facilius fugiet, si emanatum metu denunciationis. 3. Quia ha-

reticus formalis etiam occultus a nullo potest a vinculo excommunicationis absolvi, nec virtute Iubilii, nec Bullae, nec privilegiorum, nisi a Sancta Sede, aut proprio Inquisitore, ex Decr. Alex. VII. 24. Septembris 1665. Propos. 4. adeoque donec sibi non comparcat, ut absolvatur, non potest tunc conferri.

Hic de rationibus, licet Bulla Alexandri VII. relata num. 249. precipiat denunciationem faciendam nulla praemissa correctione fraterna, de emendatione mentionem non facit, non inde sequitur emendationem non esse denunciationem.

Nec obstat ratio in oppositum: quia est vera in delictis contra primum, minime in delictis contra Deum, & fidem; cum Deo sint aperta omnia abscondita cordis.

QUERES VII.

279 An ille, quem post commissam delictum superstitiosus, aut blasphemus, haem panice, fit denunciandus?

R. Respond. affirmative, supposita plena advertentia, & deliberatione, Bord. in Trib. fidei, cap. 31. n. 9. quia in delictis solum consideratur voluntas libera in factum transiens, minime voluntas necessitatis, aut subiecta retractione, v. n. 604.

Dixi, Supposita plena advertentia, & deliberatione, quia si circumstantiae externae in aliquo casu sint tales, ut faciant prudenter cognoscere, quem in blasphemiam prorupsit, non cum plena advertentia ad malitiam, aut non cum deliberatione, voluntatis, at mente non integra, facta turbata ex vehementi passione tunc, neque excusatur a culpa mortali, ira & paenitentia. Talis a nonnullis fuit iudicatus quidam, qui ex vehementi pecunie dolore, quam ardentem amabat, amissa, & a detentore denegata, vehementer impetu in blasphemiam prorupit, led immediate ad propositionem blasphemiam, sui peccatoris percussione addidit. Hoc etiam innuit Leander in praec. Dec. loquendo de blasphemia.

QUERES VIII.

280 An qui accessit ad Confessionem animo non confitenti peccata, sed inducens Confessionem ad haereticum, fit a Confessario denunciandus?

N. Egat Bord. in Men. confuso, de anno 1693. sect. 25. n. 108. quia allata confessio haeretice obiective facta, & quoad modum, est facta mentalis.

Resp. Esse denunciandum a Confessario, Genuensis, Graffius, Sorus, & Sylvester apud ipsum Bord. Car. n. par. 2. tit. 9. n. 2. quia ex n. 262. solum sigillum sacramentale excusat a denunciando haereticum praeterea, aut non obligatur ad sigillum sacramentale, quia ad hoc obligat sola confessio sacramentalis; qualis non est allata confessio haeretica; nam sacramentalis confessio est illa, qua poenitentis sua peccata Confessario manifestans animo se accusandi, & Sacramento Poenitentiae suscipiendi, confessio autem facta non sic, sed animo inducendi Confessionem ad aliquod crimen, nullo pacto est sacramentalis, nec obligat ad sigillum sacramentale. Tambur. in meth. conf. de sigillo cap. 1. & Com. Tum quia illa non est confessio, sed modus occultandi haereticum, & secreto alios pervertendi.

De Luca, Fenech. de sigillo n. 77. addit, quendam Confessarium fuisse puniunt quia non manifestavit confessionem factam, quam aliter in confessione ipsi aperuerat non animo se accusandi, sed animo illum ad eandem conspirationem trahendi. A fortiori est idem dicendum in casu nostro de haeretico.

Inmerito causa Bord. pro se citat Dianam par. 1. tract. 4. ref. 23. Bonas. A. n. 604. & alios; quia illi loquuntur de muliere sollicitante Confessionem ad in-

honestam; hae utique non est a Confessario denuncianda, quia non est haeretica, nec suspecta ab eodem. num. 494. in casu vero nostro poenitentis sollicitantis facit ad haereticum, & inde comprehenditur haeretica, ac propterea est a Confessario denuncianda.

281 Qui vero audit poenitentem Confessionem suam haereticum, sive secreto, sive publice ob maiorem veritatem, vere conscientem, non debet illam denunciare; quia nedom Confessarius, sed etiam alicuius audientes tenentur ad sigillum sacramentale. Scotus in 4. dist. 22. quae. 2. §. de quae. cond. H. Bord. in Men. confus. sect. 18. n. 26.

QUERES IX.

282 An sit denuncianda mulier, quae semel maleficia, aut superstitiosum fecit?

C. Enuentis, cui adhaeret Diana par. 2. tract. 17. ref. 66. tenet, non esse denunciandam, nisi superstitio, &c. sapienter manifeste haereticum, & simplicitas aut alia iusta causa non excuset.

Resp. Esse denunciandam, quia edictum absolute praecipit denunciari delicta suspecta de haeresi committentes, & non utitur verbo, nocentes. Alioquin nondum non esset denuncianda mulier, quae semel maleficia, aut superstitiosum fecit, led neque, quae bis aut ter; nam duo, aut tria facta non faciunt exercitium. Tum quia, quae semel maleficia fecit, vere delictum in edicto comprehendit commisit. His rationibus denunciandus est Confessarius, qui semel sollicitavit: v. n. 589.

QUERES X.

283 An quando praecipitur delictum denunciandum ex praesumptione, quae fit, sciens in tali casu praesumptionem desistere, tenetur ad denunciandum?

N. Egat apud Diana par. 1. tract. 4. ref. 10. Homobonus, Riccius, & Valerius, qui hae habet. Quid fallit in his, in quibus edictum se fundat in praesumptione, ut in Chyromanticis, & Neronianicis, & aliis, qui ex inspectione rimularum, vel linearum manuum aliqua praedicunt, si alius ege egerio non habere tales pactum illum cum demone, non tenor denunciare, nam mox Sixti P. circa hoc edictum fundat se in praesumptione. In dubio autem tenetur qui denunciare. Bord. in Men. confuso, de anno 1693. sect. 25. n. 108.

Resp. Tenetur denunciare. Brevis apud Dianam citat. 1. Quia iudicium suspitionis haereticus spectat ad Inquisitores. 2. Quia huiusmodi contentus suspitionis iurisdictionis de iure, & hae ratione in num. 603. detinet multum teneri denunciare Confessionem sollicitantem, quem scit ex parte fragilitate sollicitae, non obstante, quod Bulla Gregor. XV. fundatur in praesumptione, ut liquet ex illis verbis: Nos in animam inducere nequeamus.

QUERES XI.

284 An omittens denunciationem haeretici, aut suspecti de haeresi, fit suspectus de haeresi, & denunciandus?

Quoad omittentem denunciationem suspecti de haeresi, non esse suspectum, tenet Carena par. 2. tit. 9. n. 4. & 46. & Lupus apud Bord. in Men. confuso, sect. 18. n. 72. ac proinde non esse denunciandum, quia praesumptio non oritur ex praesumptione, nec suspicio ex suspitione; Bord. vero cit. ult. esse suspectum de Levi, concedit tamen sub nom. 73. quod non fit denunciandus; illud mihi verum est, quod non fit haeretici, quia suspectus de haeresi non est haeretico, Leander de conf. tract. 3. disp. 4. quae. 27.

285 Quoad omittentem autem denunciationem haeretici, cum possit, Carena cit. tenet esse leviter suspectum; immo nullo pacto esse suspectum, qui omittit excusatus, aut alia causa in se honesta, confanguinitatis, amicitiae, &c. quia tunc praesumptio omittentem non defendat haereticum: nisi ea amicitia, & familiaritas officio; tunc quidem induceretur vehementis suspicio. Diana par. 4. tr. 7. ref. 21. §. Et tandem.

Addit Bord. cit. n. 73. cum Lupo, quod omittens denunciationem haeretici, licet sit suspectus de haeresi in infinitum. Nec obstat, quod edictum praecipit denunciationem suspecti de haeresi; quia loquitur de suspectis ob alia delicta positiva peccata.

Hinc Lupus pag. 70. diff. 2. & Del bene dub. 26. n. 2. cum alius tenet, personas privatas omittentes denunciare Inquisitor, cum possint, haereticum, non esse fautores haeretici si solum tenentur ex praepito edicti generalis Inquisitorum peccare contra obedientiam, & incidere in censuram edicti, ac inde esse puniendos, ac Inquisitoribus, non poena ordinaria fautorum, sed ad arbitrium tanquam inobedientes mandatis illis adhaeret Dian. cit. At Apollonius de Castro, & Leander cit. quae. 31. docent eos esse fautores.

286 Certum tamen mihi est, quod si isti omittentes, seu non reveles haereticum cum possint, ad id tenentur ex officio, ut sunt Notarii, Soeti, Satellites, & similes ex officio Sancto Tribunalis Inquisitorum, & vestes legitime interdicti, qui veritatem celant, sunt inhiunt, sint suspecti de vehementi, & fautores haeretico; ita citi. DD. ac proinde ultra excommunicationem edicti, incurritur in excommunicationem Bullae Coenae, & sunt denunciandi.

Item dicit, cum Diana citato §. Nota tamen, de personis privatis, si ex speciali praepito vocentur ad veritatem dicendam, & recusent accedere, aut resistunt a ministris ad auxilium contra haereticos praestandum, omittant.

Item de persona privata, quae dissiadet a denunciatione haeretico, eum, qui est paratus denunciare, aut consilium peti, qui habetur postivum delictum. Praeterea autem omnes a factoria excusantur de inde ab excommunicatione in Censura Domini, & suspitione haereticus, tam quando omittunt denunciationem, quam quando positivo favent haeretico, non ut tali, sed ab aliam causam in se honestam, puta ratione metus, periculi, confanguinitatis, amicitiae, &c. Bord. cit. sect. 14. a num. 12. Incertum cit. quae. 1. & 2. cum communi; quia ad incurrendam causam requiritur, quod movitum favendi hae haereticus, cum enim censura de hinc Coenae feratur in haereticum propter haereticum, ita ferri debet in fautores haereticorum, ut talium, qui accesserunt sequitur suum principale.

Hoc vero locum habet in foro conscientiae; quoniam in foro externo praesumitur fautor, & excommunicatus, & suspectus de haeresi, nisi probet, quod omiserit ex alia causa.

CAPUT VI.

De delictis ad S. Officium spectantibus.

QUERES I.

Quid ignorantia operetur?

287 Resp. Ignorantiam culpae excusare a culpa. Hinc in aliquibus superstitiosis, in quibus non adest pactum explicitum cum demone, sed solum implicitum, ex ignorantia & simplicitate mulierculae factae excusantur totae, culpa mortali. Quod autem requiritur ad peccatum mortale, fuisse dictum est in tomo 3. de peccatis.

288 In illis autem casibus, in quibus quis excusatur a culpa mortali, excusatur a poenis, quae poena sequitur culpam, ac proinde non afficit ignorantia edicti. Bord. in Trib. fidei n. 41. n. 33. qui n. 36. addit: Praecedunt delicta non solum in foro conscientiae, in quo afferuntur Inquisitor credidit, quia agitur de interese animae, cuius nullus praesumitur immemor, cap. Sancimus pro 16. l. quae. 7. nam cuique in foro conscientiae, cum pro se, quam contra se creditur, ex cap. Significasti 18. de homicidio, verum etiam in foro externo, quia utriusque fore idem est iudicium. Sait. Sanchez &c. Valerius in praed. dist. utriusque iuris, v. Forn. & aliorum, valde argumentum a foro interno ad externum, de homicidio, id eorum dicitur, nisi foris externus fundatur in praesumptione, in quo casu allegant ignorantiam, eam probare tenentur.

Quamvis igitur in foro externo secundum externam procedatur, adhuc foris internus potest suaviter pro exte- cedatur, ad hoc foris internus extrinsecus qualitates personae, actionis, temporis, &c. tunc, ac rationabiliter, & prudenter inducant ad arguendum ignorantiam, simplicitatem, aut perfecti voluntarii defectum.

QUERES II.

289 Quales sint propositioes pravae ad S. Officium spectantes?

Propositioes pravae ad S. Officium spectantes sunt plures, iuxta quindecim gradus, quos satis docte affert Bord. in Trib. fidei cap. 41. a num. 77. ad 88. & sunt: propositio haeretica, erronea, lapsiva haereticum, impia, temeraria, maleficiose, seu piarum aurium offensiva, scandalosa, periculosa, arrogans, scitiosa, schismatica, blasphema, maledicta, seu iniuriosa, & improbabilis.

1. PROPOSITIO HAERETICA

290 Est, quae immediate opponitur propositioni iuratae, mediate a Deo revelata, & propositio evocata dicitur, & consequenter de fide, i. quae est expressa, aut contenta in Sacra Scriptura antiqui aut novi testamenti ab Ecclesia recepta, ut Crisostomus, & resurxerit. 2. Quae ab Ecclesia Universalis in Concilio Generali legitime congregato, aut a Sede Apostolica, seu a Summo Pontifice, tanquam ad fidem pertinens, est definita, ut ex Trad. sess. 6. can. 5. Liberam hominis arbitrium post Adae peccatum non esse amissum, & existim. 3. n. 228. Tertio, quae ex Apostolicis traditionibus est communis aha Ecclesia accepta. 4. Traditiones Apostolicae ex Trad. sess. 4. sunt, Quae ipsius Christi ore ab Apolloli acceptae, aut ab ipsis Apolloli, Spiritu Sancto dictatae, quae per manus traditae, ad nos usque pervenerunt.

Quae traditiones quantae sint auctoritatis, exprimit immediate sequentibus verbis.

Orthodoxorum Patrum exempla fecimus, omnes libros, cum veteris, quam novi testamenti, cum utriusque huius. Item si auctor, nec non traditiones ipsas, eum ad fidei, cum ad mores pertinentes, vel dogmata, cretus a Christo, vel Spiritu Sancto dictatae, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatae, pari pietatis affectu, & reverentia suscipi, & venerari.

Hinc Scotus in l. 4. n. 11. quae. 1. §. Ad argumenta D. N. Hinc Christus in Evangelio docuit omnia pertinentia ad dispensationem Sacramentorum; dixit enim discipulis suis in Joanne, Adhuc habeo multa vobis dicere, sed non potest portare modo: cum amicum venisset ille Spiritus veritatis, docetis omnes veritates, quae non sunt scriptae in Evangelio, & illa multa, quae per scripturam, quaedam per consuetudinem tradiderunt.

292 Traditiones spectantes ad fidem sunt. 1. Quod Deus

Amplius blasphemis. Hujusmodi usitationem infamant ipsam eisdem Inquis. Regii Siciliæ in fine, quod tales blasphemias acriter committunt.

Hæc blasphemias, Per l'anima di Dio, intelligendo non de Deo incarnato, sed de Deo ut in se, est hæreticalis; eam tamen usitationem video in Sicilia, n. 206. **216 Ramez S. Petrus,** similitudine alij Sancti, esse blasphemiam hæreticalem, tenet Bords in man. consulti. **f. 45. n. 161.** cum Castrop. quia negando quos existentiam Sancti, negat consequenter ejus canonizationem, beatitudinem, &c. Id negat **Caena p. 4. tit. 7. n. 12.** **Sanchez, Candelis, Salettes, & alij apud Bords, cit.** quia non negatur de Sanctis aliqua veritas pertinet ad finem, sed folum dicitur verbum contumeliosum in Sanctos. **Afirmo tamen cum eisdem Inquis. Sicilia.**

217 Blasphemia hæreticalis est proferre verbum de sanctivum virginitate Matris Dei, aut alterius Sanctæ, quam Ecclesia colit, & tenet virginem, v. gr. dicendo: *Quæta putans.* &c.

218 Bords in man. consulti. f. 45. n. 49. ait, non esse denuntiandum illum, qui dicitur *Voglio negar la fede, e fermi Turco, vel Voglio più tosto negar la fede, e farmi Turco, che servire &c.* quia eisdem præcipit denunciari delicta sua commissa, non committenda. Imo utraque propositio est quædam exaggeratio ex ira, non voluntas facta adimplendi.

219 Blasphemias quæcumque, live ex ferore iracundie, live ex joco prolata, est moralis, quia semper vergit in diminutionem divini honoris.

Si quis autem ex passione aliqua subito in blasphemiam, etiam hæreticam prorumpit, non advertens, nec considerans significationem verborum, non peccaret mortaliter. Si vero propeverit esse verba blasphemica, & volens in illa prorumpit, mortaliter peccat licet subito, & ex passione in illa prorumpit, quia contra divinum honorem, & fidem non datur paritas materic, unde blasphemia non potest, nisi ex indeliberatione, a mortali excusari. v. rom. 1. de peccatis.

220 Blasphem. hæreticalis in Inquisitione Romana censetur suspecti de vehementi: nam ibi ex verbis arguitur intentio, iuxta illud Matth. 15. *Qua procedunt de ore, de corde exeunt.* In Inquis. vero Hispan. regulariter hæretici suspecti de levi, quatenus in nostris Regnis hærentur, est, hujusmodi blasphemias potius ex ira, passione, lubrico lingue in blasphemias prorumpere, quam ex præva intentione, quia male loquuntur, quia tamen verba in se continent hæresim, ideo putant eos leviter suspectos.

Dicit regulariter, quia aliquando attendit qualitate blasphemantis, & blasphemiarum, censetur suspecti de vehementi, & abjuratur de vehementi.

221 Catalogum blasphemiarum hæreticalium affert Bords in Trib. fidei c. 25. & 41. qu. 43. n. 10. & præsertim in man. consulti. de anno 1665. f. 45. n. 60. ad 167. ubi omnes fere referunt, quæ tantum omnes ex dictis facilius qualificentur: v. n. 796.

14. MALEDICA

222 Si injuriosa est, quæ proximi injuriam continet: ut *Episcopi sunt tyranni: Religiosi sunt in fiam peccati*

14. IMPROBABILIS

223 Et, quæ caret solido fundamento, aut est reprobatâ ab Ecclesia s. hujusmodi sunt omnes propositiones hæcenas a Summis Pontificibus damnatæ, de quibus in rom. 1.

224 Propositio dupliciter dicitur improbabilis, 1. Negativè, & idem est, quæ probabilis, quæ caret, sed non opponitur gravi fundamento: hinc non est probabilis, sed non est certo falsa: talis est hæc propositio: *Magna Turcs dormit* adeoque propositio improbabili-

lis negativè opponitur opinioni probabilis, quia illa in re gravi fundamento, hæc non, & coincidit cum propositione temeraria.

Secundo, positivè, quæ caret gravi fundamento, & in hoc opponitur principi certæ, & omnino est certo falsa. Tales, inquam, sunt propositiones a Summis Pontificibus damnatæ, hæc quidem sunt improbabiles ante condemnationem, quia supponunt opponi principi certis, & præsertim contra condemnationem, quia Romanus Pontifex loquens Ecclesie in doctrina non errare non potest, etiam extra definitionem articuli fidei: vid. num. 306.

225 Recensiti autem gradus propositionis non sunt ita distincti, ut eadem una propositio convenire non possint. Hic propositio *Socii Defensum in Turcarum non mentes ultra decennium*, est temeraria, scandalosa, & impla, ut diseurritur patet. Et quædam impla, quia fideles a fustigiis, & pectus operibus pro animabus Purgatori avocet.

226 Item hæc propositio: *Religiosi viventes in Religionibus privati non sunt de Religione Christiana* est 1. hæretica, quia contra S. Sedis definitionem; 2. scandalosa, quia fideles ab ingressu Religionum, & professos a votis servandis retrahit; 3. impla, quia secularis a status exortibus erga Romanos, & Electoribus suis ministrandis removet; 4. temeraria, quia nulla ratione, aut auctoritate fulcitur, sed Sanctis Partibus aversatur; 5. scandalosa, quia dicit secularibus occasione, ut avertantur a statu perfecti, & a sacris ecclesiasticis male sententiam in Religionibus, & Religiosis; 6. schismaticæ, quia unitatem Ecclesie dividit, Religionibus ab illa separans; 7. injuriosa, quia Inquisitionem contra Religiones continet: v. n. 305.

227 Denique ordine advertit Alberghinus cap. 12. **228** Marti cautum est, *Quædam sunt omnia, quæ potest errare circa propositionem, sed etiam circa illius consensum a quare si propositionem de fide, vel a Theologis, vel a Doctores receptam, dicat esse erroneam, vel scandalosam, vel temerariam, errorem committit, vel hæresim, scilicet, vel temerarius existit, ac si de fide propositionem negaret, quia virtualiter illum negat, & in super contra rationem note infamæ illum innotet.*

228 Hinc in Decret. Innocent. XI. de anno 1679. **229** Marti cautum est, *ut ab injuriosis contentiosis Doctores seu scholastici, aut alij quicumque impetorem se abhincant, & ne paci, & charitati consulant, idem Sanctissimus in virtute S. Obedientie præcipit ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis quolibet, hæc in scriptis, sive ad prædicationibus cavent ab omni consensu, & nota, nec non a quibuscumque conviciti contra eas propositiones, quæ ad huc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec S. Sedes recognoscit super istis propositiis indicium præferat.*

QUÆRES III.

229 *Quæ sint alia delicta, in quibus delinquentes sunt denunciandi?*

Denunciandi sunt 1. hæretici, & schismatici, eorumque fautores, & receptatores, & profæcates Propositiones in superiori quæsto expressas.

Item de hereticis, defendentes, aut prædicantes aliquam ex propositionibus damnatis, quibus in rom. 1.

230 2. Apostata a fide, vulgo *enegati*, licet non habuerint errorem in intellectu, sed tantum exterioris fidei negaverint, quia non desunt esse vehementer suspecti, & in hoc extera secundum extera procedit: v. n. 237. In foro tamen conscientie non incurrit excommunicationem Bullæ Cene; & unde possunt a quolibet Confessario absolvi. **Maldus** *pari. 10. quæst. 1. art. 3. num. 20. v. n. 140. Diana* *pari. 3. quæst. 1. art. 1. refol. 143. cum permittit, v. n. 140.*

231 Hic non comprehendantur apostata a Religionibus,

nibus, nisi apostata aliiquid addant, quod sapia hæretici i. puta si veniant ad partes hæreticorum, si hæretici facerent, pedibus conculant, aut blasphemias in Religionem evocant.

232 3. Spretores campanarum, quia hic est unus ex Turcarum erroribus. Sacras imagines conculantur, & percutuntur, etiam ex iracundia faciunt.

233 4. Confessarii frangentes sigillum confessionis cum aliquo errore in intellectu circa fidem, quia hic defensor id licere, aut male sentiant de Sacramento. Quod hic non apparet error contra fidem, sunt jurati a præv. Superioribus ordinariis, **Diana** *jurati. 1. præv. Superioribus ordinariis, Diana* *jurati. 4. art. 8. refol. 57.*

234 5. Omnes luxuriosos. Ad hoc autem, ut supradictis omnes denuntiacionis parati, duo sequuntur: 1. ut adde expressa, vel tacita demonis invocatio; 2. ut quod sit mortaliter peccaminosa, **Lupus** *pari. 3. lib. 13. art. 4. diff. 2. pag. 257.*

235 6. Denique denunciandi sunt infideles occatores circa eisdem breviter, & facta recentetur in Summa **Diana** *vers. Inquisitorum jurisdictione, in qua del. 2. v. n. 310. ex Diana* *par. 4. art. 7. refol. 2. ut licet quærit.*

236 Procedere etiam possunt ex Bulla **Gregor. XIII. editæ anno 1581. contra Indos negantes, quæ habent cum Christianis communia circa fidem, ut habent esse unam, æternam, omnipotentem, omnium creatorem; aut id aliquid etiam potest in dispensationibus, & hoc est re-punire quibus Indos, & ad factam, verbi gratia, Sacramentum transgreditur: quia tunc necesse habent peccare in his, quæ committunt nobiscum credunt; ita Directorium *par. 2. quæst. 46. contra Sossam* *lib. 1. cap. 37. num. 27.***

237 Demones item invocantes, consultant, et immolantes, & ibus & aliis simulationes offentes, verbo, facto, exemplo hujusmodi nefaria decentes Christianos. **Christum** *puram hominem, aut peccatorem, Deum Matrem non virginem, similes hereticas blasphemias profæcates.*

Auxilio, consilio, opere Christianam a fide ad impietates, superstitiones, aut hæresim sollicitantes. **Aliquam a fide, vel baptismi, post ejus doctrinam mutari, versari, fidei, aut alio quocumque modo voluntate, retractantes, abstantes, aut quos modo ampe-dientes.**

Hereticos, apostatam scientes receptantes, alentes, communi jurantes, assistentes, delinquentes, vel delinquentes, & officiosos evocantes, defendentes, & quomodolibet auxiliantes, consultant, favorem deferentes, vel facientes, ne ab eis per se peccata investigari queant.

Prohibitos libros deferentes, recitantes, aut divulgantes, vel ad unum quem operam istam committentes. **Derisum habentes Christianam, sacramentum, Crucem, Christum Dominum consequentes, vel facientes quæsimiles.**

Artem, orem, aut aliud quid Crucem affigentes aut appendentes. **Christianam naturæ tenentes, vel cogentes, quando committant, uno, aut pluribus diebus effundere lac in clivis, aut lustris.**

Et in his casibus Inquisitores procedere possunt, non solum contra Indos, sed etiam Matros, & alios quoscumque infidelis.

237 Superiores omnitero legere Decreta Summarum Pontificum ad S. Officium spectantia, quæ quotannis publice legi mandantur; non sunt solus delicti hæretici, nec schismatici, nisi ritus innotuerit, quia proposita stat reatipio inderentia, & obliuionis. **Hic Urban. VIII. die 17. Februarj 1621** tenens publicationis eorum decretorum pro f. 16. post festum Assumptionis B. Virginis extensa, et pro rogata pro omnibus Regularibus per totum relictum mensis Augusti: quod si moniti legere non eurent, sunt denunciandi: quoniam

idem sub. præcepti omnibus Inquisitoribus, ut invigilarent super observantia Decreti de publicatione quotannis faciendâ, denuntiaciones contra transgressores reciperent, ac processus formarent. **Bords in man. consulti. 55. num. 192.**

238 Impedientes vero lesionem præfatorum Decretorum, esse suspectos de hæresi, & denunciandos, non est dubium.

239 Denique, qui verbis Sacræ Scripturæ abutantur, ea miscendo profanis, & obliuionis, verbi gratia, componendo patibulos, aut libellos famulos, &c. **Concil. Trident. sess. 4. præcipit, juris, & arbitrii penis puniri ab Episcopis, & contra eos procedere possunt Inquisitores.** **Aberghinus** *229. 37. num. 2. ubi refert ex Urbebro, quemdam, qui Hymnum: Jam lucis orto fiore, verbis imbecillis immiscebat, & per ludum recitans, signa imbecilla addebat, fuisse in Palatio Sancti Officii per eius tentationem fulguratum, adhuc legitimus, & voce adha, & passiva per decemium priusatum; & per triennium quolibet sexta feria jejuniu assiduam.*

QUÆRES IV.

240 *Quid sit superstitio, & quæ ejus species?*

Superstitio est, quæ quis cultum divinum exhibet, et quem non debet, vel cui non debet, & Porci igitur divinus cultus vero Deo exhiberi, sed qui non debet, vel modo inobedit: ut si quis Deum cocret per circumcicionem, aut ceremonias, & ritus veteris legis, quæ quidem significant Christum venturum. Et hoc est primum superstitionis genus. **Uterius cultus divinus exhiberi potest, cui non debetur, nempe creatura, & falso Deo.** Et hoc est secundum superstitionis genus. **Cuius quinq. sunt species, Idololatria, Magia, Divinatio, Vana observantia, & Maleficium.**

IDOLOLATRIA

241 **E**st, quia divinus cultus alicui creaturæ quotquam Deo exhibetur.

MAGIA

242 **E**st duplex, naturalis scilicet, & demoniacæ; 1. naturalis est ratio, seu facultas operandi mira per causas naturales aliquid quod demonis; & hoc non est in-terventionis species; 2. demoniacæ vero est ratio, seu facultas operandi mira, quæ, & ministerio demonum, per signa ab ipsi indurata; & hæc est in-terventionis species.

DIVINATIO

243 **E**st inordinata ratio occultarum, vel futurarum, quæ natura ferri nequeunt, in-quisitio, vel prædictio per media a divina providentia non constituta. In divinacione temper intervenit pactum expressum vel implicitum cum demone.

244 Quomodo tunc divinacionis species.

- 1. Necromantia est divinatio facta per fidas mortuorumutationes, vel locutiones.
- 2. Geomantia fit per fida, & puncta in corpore terrestris, ut in lapide ligno, carta, &c.
- 3. Hæromantia fit per signa apparentia in aere.
- 4. Pyromantia fit per signa apparentia in igne.
- 5. Chronomantia lineas vana considerat.
- 6. Phytomantia fit, cum demum quibusdam apparitionibus præternaturalis fit oculis aut sensibus hominum ingenti ad occulta prouocantia.
- 7. Astrologia judiciaria est divinatio, quæ fit ex situ, motu, & positione asteroidum, & planetarum, ad præco-

